

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

DET SJÆLLANDSKE LANDSARKIVS NYBYGNING

Udgivet af

Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm

i anledning af

indvielsen 5. april 1967

KØBENHAVN 1967

BYGHERRE:

Ministeriet for kulturelle anliggender

BYGGEUDVALG:

Kontorchef Estrid Bjerregaard (formand)

Fuldmægtig Hugo Jensen (sekretær)

Rigsarkivar, dr. phil. Johan Hvidtfeldt

Landsarkivar, dr. phil. Harald Jørgensen

Arkivar Andreas Jørgensen

Arkitekt Emil Løkkegaard

ARKITEKTER:

Eva og Nils Koppel, arkitekter m.a.a.

INGENIØRER:

M. Folmer Andersen, ingeniørfirma F.R.I.

Vagn Støttrup, ingeniørfirma F.R.I.

HAVEARKITEKT:

Ole Nørgård, arkitekt m.a.a.

TEKST:

Dr. Harald Jørgensen

FOTO:

Iv. Myrhøj (Nordfoto)

TRYK:

Andelsbogtrykkeriet i Odense

Den lange vinduesløse facade i det nye magasinhus, beklædt med sorte skifersten, ses i baggrunden. Foran har man den lave mellembygning i lette materialer og helt i forgrunden den beplantede gårdhave med det dekorative cirkelmotiv.

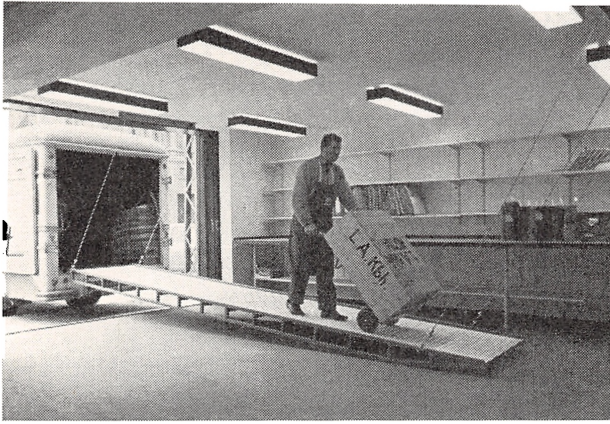
Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm oprettedes i henhold til loven af 30. marts 1889. Til brug for den nye institution erhvervedes fra landbohøjskolen et areal ved Jagtvejen, der idag begrænses af Rantzausgade, Florsgade, Hiort Lorenzengade og Jagtvejen. På dette areal opførtes i årene 1891–93 de fornødne bygninger for den nye institution. Som arkitekt virkede Martin Nyrop.

Det af Nyrop opførte anlæg bestod af en magasinfløj i tre etager, adskilte ved jernristegulve og udstyret med faste træeoler med brede mellemgange. Det anbragtes langs med Nordvestvej, nuværende Rantzausgade. Arkivhuset kunne rumme ca. 8.000 m. arkivalier. Bygningen var opført i røde mursten med anvendelse af sandstensornamenter og kobberrender. Fra arkivhuset førte en forbindelsesgang i 1.sals højde over til en villalignende bygning, der indeholdt embedsbolig for arkivets leder, et bogbinderi og en lille læsestue til 16 personer. Egentlige kontorer fandtes ikke, og arkivets chef havde også sin

arbejdsplads i læsestuen. Adgangen til læsestuen foregik ad en vindeltrappe i sten, der var installeret i et særligt trappetårn. Omkring bygningerne anlagdes en smuk have.

Landsarkivet åbnedes for publikum i løbet af sommeren 1893. I de følgende år steg besøget støt, og arkivmagasinet fyldtes med afleveringer fra de forskellige embeder. Omkring 1920 var magasinet fyldt, og læsestuens rammer sprængt. Der måtte derfor tænkes på en udvidelse.

I første omgang koncentrerede man sig om læsestuens udvidelse. Martin Nyrop levede endnu på dette tidspunkt, og man bad ham om at udarbejde de fornødne planer. I 1920 opførtes en tilbygning til villaen, der i stueetagen indeholdt tjenestebolig for kustode og varmemester og på 1. sal en ny og større læsesal med plads til ca. 30 personer. Samtidig indrettedes garderobe og forstue samt et lille kontor til landsarkivaren. Om en udvidelse af magasinet blev der ikke tale.

Flyttevognen er kørt op foran udpakningsrummet i Nyt magasin, og kasserne med arkivalier bringes i hus.

Omkring 1930 havde forholdene udviklet sig således, at landsarkivet var ude af stand til at modtage de normerede afleveringer fra embederne. Man forsøgte at klare situationen med opstilling af reoler, overalt hvor sådanne kunne anbringes, og til sidst måtte man tage vinduesnicher og gulvet til hjælp. Fra 1936 fik man rådighed over et midlertidigt arkivdepot i Søkvæsthuset på Christianshavn, og senere fik man yderligere et mindre reservemagasin i Vartov og i 1961 del i rigsarkivets store reservemagasin i Sydhavnen. Dette gav en midlertidig lettelse for de hårdest betrængte embeder, men medførte også meget besvær for landsarkivet.

Fra omkring midten af 1930'erne havde man igen store vanskeligheder på læsesalen. På de store besøgsdage var det ikke muligt at skaffe plads til alle gæster. Dette hang tildels sammen med, at det voksende personale stadig var henvist til at arbejde på læsesalen. Det betød derfor en væsentlig lettelse for institutionen, at man i 1961 bemyndigedes til at nedlægge landsarkivarboligen og inddrage denne til kontorer. Men også dette måtte betragtes som en midlertidig nødløsning.

Igennem adskillige år havde der været arbejdet med planer om en udvidelse af landsarkivet, og forskellige skitseforslag blev udarbejdet. Ingen af disse kom dog længere end til tegnebordet. Først i sommeren 1960 lysnede det. En henvendelse fra rigsarkivet til kgl. bygningsinspektør Nils Koppel resulterede i en ny skitse til udvidelse, som i efteråret 1960 forelagdes de bevilgende myndigheder. Skitsen blev godkendt, og i efteråret 1963 kom byggeriet i gang. Da landsarkivet kontraktlig var forpligtet til at rømme magasinet i Sydhavnen med udgangen af 1965, måtte byggeriet forceres frem. Det lykkedes at overholde

den givne frist, og i september 1966 kunne landsarkivet tage nybygningen i brug i sin helhed.

Af det gamle anlæg er kun Nyrops magasinbygning bevaret. Arkitekten har imidlertid fulgt Nyrops oprindelige dispositionsplan for grunden, idet han har lagt det nye arkivmagasin parallelt med den gamle bygning og forbundet de to adskilte arkivhuse med en administrationsbygning. Det nye anlæg består derfor af tre adskilte og særprægede bygningsdele, som der neden for nærmere vil blive redegjort for.

Det nye magasinhus

Da landsarkivet for 7 år siden udarbejdede sin ønskeseddel, satte man øverst på denne kravet om nye magasiner. I mange år havde landsarkivet ikke været i stand til at modtage regelmæssige afleveringer fra de afleveringspligtige embeder, og der havde været meget små muligheder for at modtage andet værdifuldt arkivgods. Målet måtte nu være, ikke blot at få den plads, der var nødvendig for at klare det aktuelle behov, men også at opnå en vis pladsreserve, således at man ikke i løbet af et par år måtte melde: Alt optaget. Det nye arkivhus vil forhåbentlig være istand til at modtage de arkivalier, som idag befinder sig ved de respektive embeder, og da afleveringsfristen normalt er 30 år, skulle der være en vis chance for, at et nyt pladsproblem først vil melde sig ved udgangen af dette århundrede. Landsarkivets samlinger udgør i 1967 ca. 16.000 hyldemeter. I det nye arkivhus er plads til ca. 42.000 m, og når hertil lægges de 8.000 m, som Nyropmagasinet kan rumme, råder man altså over ca. 50.000 hyldemeter. Da man må regne med, at der fortsat må kunne indvindes betydelig plads ved systematiske kassationer – landsarkivet har i de senere år kasseret ca. 300 m årlig – kan man måske med nogen forsigtighed regne med, at pladsproblemet vil være løst til henimod år 2000.

På samme måde, som landsarkivets ønsker om en tilstrækkelig pladsreserve er gået i opfyldelse, er alle berettigede krav om praktiske magasiner og sikkerhed for arkivaliernes opbevaring taget til følge.

Med udnyttelse af alle de muligheder, som den moderne teknik stiller til rådighed, skulle arkivalierne være sikret mod de farer, som gennem århundreder har medført, at værdifuldt historisk materiale er gået til grunde. De farer, der truer arkivalierne, er først og fremmest angreb af fugt, ødelæggelse ved brand og nedbrydning ved lysets skadelige indflydelse. Efter al menneskelig beregning skulle nybygningen have bort-

elimineret disse farer. Desuden har man, inden for det praktisk mulige og det økonomisk overkommelige, forsøgt at beskytte arkivalierne mod den frygtelige fare, som en moderne krig udsætter et lands kulturelle og videnskabelige skatte for. Bygningen kan naturligvis ikke modstå en fuldtræffer fra en svær bombe, men den skulle være modstandsdygtig mod normale brandbomber og omfattende brande i nabolaget. Endvidere er der draget omsorg for, at en eventuel opstået brand i en del af bygningen ikke kan forplante sig til resten af denne. Det nye magasinhus er anbragt langs med Hiort Lorenzengade og måler 62,86 m i længden og 15 m i bredden. Fra gadeniveau til gesimskant er der ca. 12 m. Bygningen er opført med to etager under og 4 etager over jorden. I den del af bygningen, der rummer de egentlige arkivmagasiner, findes ingen vinduer.

Den vældige bygning fremtræder nok massiv, men ingenlunde tung. Ydervæggene skræner en smule opad, hvilket giver den et lettere indtryk. Da den er forsynet med fladt tag, virker den mindre end den gamle Nyropske magasinbygning, som med sit høje tag stadig er den mest dominerende bygningsdel i det store nye kompleks. Fra arkitektens side har det været tilstræbt, at nybygningen ikke måtte knuse Nyrops smukke bygning, og dette er fuldt ud opnået. Nybygningens facader er beklædt med mørke skifersten, hvilket også bidrager til at gøre den massive bygning mere let og levende.

De to kælderetager er helt opført i armeret jernbeton, og fundamentets og væggenes dimensioner skulle i forbindelse med betonens kvalitet umuliggøre vands indtrængen. Desuden er alle rum i underkælderens forsynede med en ekstra mur af molersten, der ved et hulrum er adskilt fra betonvæggen. I hulrummenes bund findes afløb for vand, hvis sådant mod forventning skulle trænge gennem betonvæggen. Kælderetagerens ydervægge er desuden beklædt med koksmåtter. At der under fundamentet og langs bygningens sider er installeret et vidtforgrenet dræningssystem, hvortil er knyttet et elektrisk pumpeanlæg, føjes kun til for fuldstændighedens skyld. Udgravningen af grunden viste desuden, at bygningen ville komme til at stå på et meget hårdt lerlag, og der blev ikke under gravearbejdet påtruffet underjordiske vandårer af betydning. Der skulle således ikke være nogen mulighed for, at der kunne trænge vand ind i kælderetagerne.

Også etagerne over jorden er i vid udstrækning opført i armeret jernbeton. Det gælder i første række alle etageadskillelserne og taget samt endevæggene og skillerummene. Facaderne mellem disse er opført i

Landsarkivet set fra Jagtvejen. Til venstre Nyrops magasinbygning, til højre Nyt magasin og i midten den lave mellembygning.

mur. Mellem bygningens ydervægge og skiferfacaderne findes et hulrum, der er bredest ved jordoverfladen og smalner til opad. I dette hulrum findes alle installationer, også tagafløbet. Selve skiferpladerne bæres af en tømmerkonstruktion, der indvendig er beklædt med 10 cm Rockwool-måtter, der dels virker isolerende dels brandhæmmende.

For at hindre en eventuelt opstået brand i at brede sig, er samtlige arkivtager inddelt i mindre fag, der kan isoleres ved automatisk selvlukkende branddøre. Samtlige elektriske ledninger ligger i rør, der er indstøbt i de bærende piller og i betonlofterne, og desuden er hvert rum forsynet med branddetektorer, der ved direkte ledning står i forbindelse med den nærmeste brandstation. Da arkivmagasinet er helt uden vinduer, har det været nødvendigt at installere klimaanlæg, der er forbundet med varmecentralen. Den luft, der pumpes ind i arkivmagasinerne, skulle gøre det muligt at foretage den fornødne luftfornyelse, samtidig med, at magasintemperaturen holdes på ca. 18° Celcius, og at der opretholdes en relativ luftfugtighed på ca. 60°.

For at udnytte pladsen mest muligt og for at få en rationel arkivopstilling er samtlige arkivtager udstyret med Kompaktus-reoler. Disse tjener desuden til at sikre arkivalierne i tilfælde af brand og forhindre yderligere støvudvikling.

Gennem samtlige arkivtager går en midterkorridor på 1,5 m., og hver etage er inddelt i 5 sektioner. Hver sektion er udstyret med to halvautomatiske Kompaktusanlæg (System Ingold). Der findes således 10 selvstændige Kompaktusanlæg på hver etage, og alle anlæggene er ens. Hvert anlæg har en fast dobbeltreol ud for den bærende pille, og der findes faste reoler ved samtlige endevægge. Endvidere er hvert

Magasinetage i Nyt magasin. Hver etage tager 7.000 hylde-meter, og der findes ialt 6 etager. Samtlige etager er udstyret med Compaktus-anlæg.

anlæg udstyret med 10 bevægelige dobbeltreoler. Dette giver 24 reoler i hvert anlæg. Reolerne er 6 m lange og inddelt i 6 fag. De er 2,15 m i højden og hvert fag har 5 hylder. Disse er dimensioneret således, at de maksimalt kan bære 70 kg. Hyldeerne er naturligvis indstillelige, og man kan variere højden med 12,5 mm. Dybden på reolerne er 27,5 cm., og gennemsnitshøjden mellem hyldeerne ca. 40 cm. Medens dybden i langt de fleste tilfælde er tilstrækkelig, har det vist sig, at man nok burde have gjort højden af reolerne nogle få cm højere, således at hyldeafstanden i en del tilfælde kunne være forøget. Man må derfor på sine steder undlade at pakke reolerne for tæt, således at man kan kante bind og pakker ud.

Motorerne, der driver anlægget, manøvreres med en praktisk trykknop, der er monteret på sektionernes bærende piller. Kontakterne til lyset sidder ved siden af denne manøvrerknapp, og installationen er indrettet således, at man kan have lys i reolgangene, uden at motoren behøver at gå. Belysningen sker gennem lysstofrør, der er anbragt i begge ender af den åbne reolgang, og denne placering giver et jævnt og tilstrækkeligt lys over samtlige hylder, også de nederste. Belysningen i midterkorridoren sker gennem flade

glaskupler og virker uafhængig af reolbelysningen. Der er installeret korrespondancelys i hver ende af midterkorridoren.

Til orientering i arkivmagasinet hænger iøjnefaldende sektionsskilte i midterkorridorerne. Sektionerne er nummereret fra 0 til 9 på hver etage, og et ciffer foran angiver etagen. Samtlige sektioner i underkælderen benævnes med et eettal forrest, overkælderen med 2 og så fremdeles. Det er således meget nemt at orientere sig i huset. Inden for de enkelte sektioner er reolerne nummereret fra 1 til 24. Samtlige reoler er desuden forsynet med endevangsskilte med en udførlig tekst indeholdende først og fremmest en angivelse af de enkelte arkivfonds og om fornødent de vigtigste undergrupper. For den, der er fortrolig med det område, som landsarkivet omfatter, og med den administrative opbygning inden for dette i fortid og nutid, er det ikke vanskeligt at finde frem i magasinerne. Desuden er hver medarbejder i besiddelse af en kortfattet duplikeret arkivopstillingsplan forsynet med sagregister.

Et vigtigt punkt under planlægningen af det nye arkivmagasin var tilrettelægningen af den interne kommunikation mellem magasin og henholdsvis læsesal og funktionærerne i almindelighed. Man fandt, at en enkelt elevator eller trappe ville være for lidt, da midlertidige driftsforstyrrelser på elevatoren, som desværre ikke helt kan undgås, ville sinke arbejdet. Det blev derfor besluttet at forsyne magasinhuset med to trapperum, der både indeholder en bekvem trappe og en rummelig elevator fra underste kælder til øverste etage. Af brandsikkerhedsmæssige grunde ligger trappen og elevatoren udenfor magasinet. Elevatorerne har selvoplukkelige døre, således at benytterne uhindret kan bevæge sig ud og ind, selv om han kommer bærende med arkivalier. Elevatorerne er »tænkende« og udstyret med fotoceller. Deres kapacitet er 6 personer eller 750 kg.

Et andet vigtigt spørgsmål var indretning af et passende udpakningsrum til modtagelse af arkivafleveringer. Dette findes i stueetagen ud mod Hiort Lorenzengade og er anbragt meget nær elevator og i umiddelbar forlængelse af stueetagens arkivmagasin. Desværre medførte terrænforholdene, at der hverken kunne indrettes aflæsningsrampe eller forsænket tilkørsel. Aflæsningen vil derfor blive indrettet på den måde, at man lægger en løs metalrampe til lastbilens gulv og kører arkivalierne på sækkevogne ned ad rampen og ind i rummet. Udpakningsrummet har en gulvflade på ca. 63 m², og der er langs væggene monteret fralægningsborde og hylder. Indladningen sker gennem en bred skydeport. Udpakningsrummet

har fået en sådan dimension, at der kan foregå rengøring, sortering og opstilling af arkivalierne, forinden de transporteres til deres plads i Kompaktus-reolerne. Dette er også nødvendigt, når arkivalier skal finde deres plads i et magasin med disse reoler.

Specialsamlingsrum

Til landsarkivets specialsamlinger er indrettet særlige magasinrum med direkte adgang fra det vestlige trappehus. Disse rum måler ca. 24 m² hver. I rummet på førstesalen har man tænkt at anbringe pergamentsamlingen. Denne vil få sin plads i stålskabe med hængemapper, eventuelt med fast bund, hvilket skulle give den bedste beskyttelse for seglene. Pergamenterne vil muligvis blive anbragt i specialkonvolutter, fremstillet af en syrefattig karton. Pergamentsbreve af stort format vil komme til at ligge i moderne stålkortskabe. Til dette rum er indkøbt 4 stk. hængemappeskabe med 3 skuffer i højden samt 2 kortskabe. Der kan om fornødent anbringes flere skabe i dette rum, og de skabe, der ikke anvendes til pergamentsbrevene, kan benyttes til anbringelse af kort og tegninger. I det tilsvarende rum på 2. sal installeres landsarkivets samling af kort og tegninger. Man har bestemt sig for at anbringe dette materiale i stålskabe med skuffer. Der er indkøbt 8 kortskabe med 12 skuffer i højden.

Endelig findes på 3. sal et magasinrum for landsarkivets fremtidige filmssamling. Filmsrullerne tænkes opbevaret på spoler i kartonæsker, og disse anbringes i et antal af 20 i særlige bakker. Rummet er monteret med både vægreoler og fritstående dobbeltreoler, og der vil med tiden kunne opbevares et ganske betydeligt antal filmsruller i dette rum. I samtlige special-samlingsrum findes arbejdsbord med tilhørende stol for det personale, som har arbejde her.

Landsarkivet har overvejet, men frafaldet tanken om at installere faste arbejdsborde på arkivetagerne. De skulle i så fald være monteret på bærepillerne, men de ville uundgåelig have generet trafikken gennem midterkorridoren. I stedet for har man monteret hver arkivetage med 4-hjulede vogne, forsynet med hylde og bordplade. Disse vil få deres faste plads ved de to indgange til samtlige arkivetager og vil med lethed kunne transporteres hen til det sted, hvor man ønsker at arbejde. De kan også tages med ind i reolgangene, hvilket er praktisk. Derimod findes der på hver etage en lille hylde til telefon, og der kan herfra foretages opkald også uden for huset.

Stueetagen i Nyrops magasinbygning. Der er installeret automatisk virkende branddøre, varme og ny belysning. Iøvrigt står magasinet, som det afleveredes i 1893.

Værksteder m. m.

Af bygnings- og sikkerhedsmæssige årsager besluttede man at samle alle de funktioner, der ikke havde med arkivmagasinerne at gøre, i den nye magasinbygning sydende ud mod Florsgade. I de to kælderetager installeredes her landsarkivets store kedel- og ventilationsanlæg. Desværre var det ikke muligt at få tilslutning til det kommunale fjernvarmeanlæg, og landsarkivet måtte derfor have sin egen kedelcentral med tilhørende skorsten (ca. 30 m høj). Opvarmningen sker ved olie.

I stueetagen indrettede man den nye kustodebolig, der har indgang fra Florsgade. Boligen består af opholdsstue, soveværelse og 2 kamre samt et stort spisekøkken med elektrisk komfur. Der findes desuden gæstetoilet, badeværelse med badekar, håndvask og toilet samt automatisk vaskemaskine. Tøjtørringen finder sted i varmeskab. Lejligheden, der har et gulvareal på ca. 112 m², er desuden forsynet med en rummelig entre med indbyggede skabe samt et ret stort gangareal. Kælder- og loftsrums har ikke kunnet stilles til disposition. I stueetagen bag ved kustodeboligen findes skarnkasserum og rum for haveredskaber. Kustodeboligen såvel som kontorer og værksteder ovenover har alle vinduer både mod Florsgade og Hiort Lorensensgade, hvilket vil sige, at de både får formiddags- og eftermiddags-sol.

På 1. salen er indrettet 4 rummelige og lyse kontorer på mellem 20 og 22 m². Til kontorerne hører

Den nye læsesal med plads til 60 gæster. I forgrunden inspektionsskranken, hvori rørpostanlægget til de to magasin-huse er installeret. Ved hvert bord er plads til 6 besøgende, som alle har individuel belysning og god bordplads.

et indvendigt forrum af tilsvarende størrelse, et lagerrum samt garderobe og toilet. Der er let adgang til disse lokaliteter fra den østlige trappe og elevator.

På 2. salen er på det tilsvarende areal indrettet fotografisk atelier og restaureringsværksted foruden garderobe og toilet samt rengøringsrum med udslagsvask. Selve atelieret måler ca. 20 m² og er udstyret med såvel et optagelsesapparat for mikrofilm som et reproduktionskamera. Til atelieret hører to mørkekamre, nemlig et såkaldt »vådt« og »tørt« mørkekammer. Mørkekamrene er udstyret med Hansen-fremkalder-udstyr og Kindermann-vaske m. m. Der findes naturligvis også forstørrelsesapparat.

Restaureringsværkstedet, der måler godt 80 m², er specielt indrettet til kortrestaurering. Det er derfor forsynet med 3 stk. specialborde, der måler 2,5 × 1,5 m og disse kan sættes sammen, hvis man har brug for større bordareal. Endvidere er installeret 3 stk. rummelige stålvaske til opblødning og udskylning. Foran vinduerne mod de to gader er monteret brede arbejdsborde, og der kan uden vanskelighed beskæftiges

6 medarbejdere i dette lokale. Værkstedet er desuden udstyret med fornødne papsakse, presser, transportable hylder med ståltrådsbakker m. m. Lokalet venter blot på normering af arbejdskraft, og det samme gælder det fotografiske atelier.

På 3. salen er bogbinderiet installeret. Selve værkstedet har samme omfang som restaureringsværkstedet, og der findes også her arbejdspladser foran vinduerne for at opnå den bedste belysning. Bogbinderiet vil ligeledes kunne beskæftige mindst 6 medarbejdere. Bogbinderiet er udstyret med det fornødne værktøj og maskiner, incl. skærfemaskine og prægemaskine med tilhørende skriftmateriel. Det er endvidere forsynet med et ikke ringe antal fralægningsborde og hylder samt skabe med skydedøre under bordene. Også her er der taget højde for en fremtidig udvidelse af virksomheden.

Til bogbinderiet hører et specielt og med en glasvæg afsondret kontor for værkstedets leder samt et rummeligt og praktisk indrettet lager. Der er direkte adgang fra værksted til lager. Bogbinderiet beskæf-

Den nye foredrags- og udstillingssal, der er udstyret med tonefilmsanlæg og lysbilledapparater. I salen findes 100 siddepladser. Til skiftende arkivudstillinger er monteret 15 vægmontrer og 6 dobbelte gulvmontrer, alle med lys.

tiger i øjeblikket foruden bogbinderen 3 mandlige og 1½ kvindelig medarbejder. Men der er både plads og brug for flere. Samtlige værksteder har egne garderobes og toiletter.

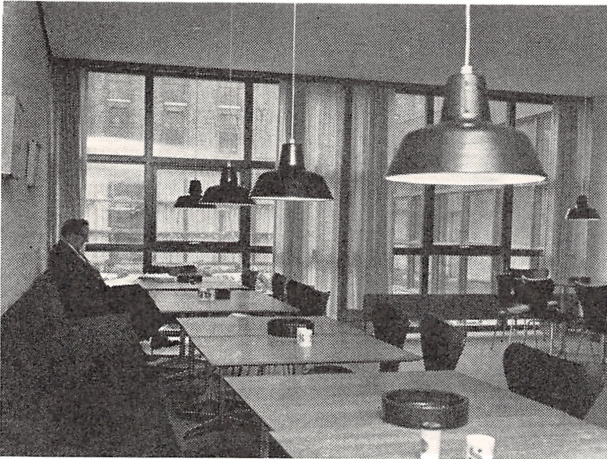
Nyrops magasinbygning

På sin lange ønskeseddel havde landsarkivet også opført en hovedstandsættelse og brandsikring af Nyrops magasinhus. Som omtalt opførtes det i sin tid i 3 etager med to etageadskillelser i jernrist. Kun gavlrummene var forsynede med faste gulve. Da der ikke fandtes døre mellem de enkelte sektioner, betød det, at huset i realiteten var eet stort rum, og at man i ildebrandstilfælde måtte regne med, at det ville være meget vanskeligt at begrænse en opstået brand. Landsarkivet havde helst set, at jernristegulvene var blevet erstattet med faste etageadskillelser, men dette kunne arkitekten ikke gå ind på af æstetiske og tekniske grunde. Man besluttede derfor at imødekomme landsarki-

vets ønske om en brandsikring ved at indmure ståldøre mellem alle sektionerne, således at bygningen for fremtiden er opdelt i 9 fag. En eventuel brand skulle herefter kun have begrænset udbredelsesmulighed, og ved opsætning af branddetektorer med direkte opkald til brandstationen er der skaffet sikkerhed for øjeblikkelig hidkaldelse af brandvæsenet.

Som et led i brandsikringen har man endvidere fået udskiftet hele den elektriske installation. Denne var forholdsvis ny (fra 1950), men af sparehensyn havde man lagt ledninger og afbrydere direkte på træreolerne. Dette er nu ændret, samtidig med at belysningseffekten er blevet kraftig forøget. Gennem moderne og et tilstrækkeligt antal lysstofrør har man opnået et tilfredsstillende og jævnt lys også på de nederste hylder.

I forbindelse med hovedstandsættelsen installeredes en kombineret vare- og personelevator i Nyrops magasinbygning, anbragt således, at der er bekvem adgang til elevatoren fra den nye læsesal. Af tekniske grunde kunne der kun være tale om en hydraulisk

Landsarkivets frokoststue med plads til 32 gæster. Fra alle pladser kan man se ud i gårdhaven.

elevator (olietryk). En sådan elevator går ikke så hurtigt som de almindelige elevatorer, men dette vænner man sig til, og den skal nok vise sin nytte i det daglige arbejde. Ligesom de andre elevatorer er den monteret med automatisk virkende døre.

De 4 hjørnerum på 2. og 3. salen i magasinbygningen ud mod mellembygningen er inddraget til ekspeditions- og ordningsrum. Medens magasinet om vinteren vil have en temperatur på ca. 15° celsius er der ved elektriske radiatorer sørget for, at disse rum kan holde almindelig stuetemperatur. I et af ekspeditionsværelserne ender den ene rørpostledning fra læsesalen, og man har her etableret fast ekspeditionsvagt for læsesalen. Der vil på denne måde spares mange skridt i det daglige ekspeditionsarbejde.

Man har benyttet hovedstandsættelsen til at fjerne de mange side- og vinduesnichereoler, som man i årenes løb på grund af den rådende pladsmangel havde set sig nødsaget til at montere. Bygningen er ført tilbage til sin oprindelige skikkelse, og hele det indre er blevet malet op i de farver, som Nyrop i sin tid havde valgt. Man har også retableret Nyrops gamle endevægssignaturer og de øvrige malede ornamenter over døråbningerne og ved trapperne. En del af Nyrops gamle inventar vil blive benyttet i de oven for nævnte ekspeditions- og ordningsrum.

Nu som før vil der blive mulighed for at indlade arkivalier gennem den gamle syddør mod Florsgade. Forbindelsen med den nye mellembygning sker gennem to jerndøre, hvoraf den ene fører direkte ind i den nye læsesal, medens den anden er anbragt for enden af kontorgangen mod Florsgade.

Mellembygningen

Mellembygningen er opført i lette materialer og i een etage, og dens opgave er bl. a. at forbinde de to arkivhuse. Den er formet som et firefløjet anlæg omkring en indre gårdhave. Denne måler 14 × 24 m og har en kunstfærdig brolægning med cirkelformede mønstre. Mellem cirklerne er der plantet små træer, buske og løgplanter. Kunstfondet har tilbudt landsarkivet en moderne skulptur, som det er tanken at opstille i denne have. Skulpturens endelige udformning er endnu ikke fastlagt. Fra en del af kontorerne, fra foredragssalen og fra to af kontorgangene er der frit udsyn til haven. Mellembygningens vægge ud mod gaden og ud mod haven er alle formet som glasvægge i trærammer. Der er tre kvadratiske ruder i højden. Kun ud mod Florsgade har kontorerne en lav brøstning. Iøvrigt går ruderne fra gulv til loft. Samtlige vinduesrammer udvendig og indvendig er malet med en varm rød farve (italiensk rødt), som danner en smuk ti'slutning, både til Nyrops ærværdige mure og den moderne sorte skiferbygning. Vindskeder af kobber på nybygningerne bidrager også sit til at samle komplekset til et harmonisk hele. Mellembygningens tag er fladt og i henhold til et myndighedskrav langs med Nyrops magasinbygning støbt i beton. Det øvrige tag er af lettere materialer. Indvendig er alle skillevægge opført i mur, og således at de naturlige sten træder frem. Vægge og lofter er malet hvide, døre og fodpaneler grå. På gulvet er lagt et gråt linoleum. Samtlige møbler er af lyst træ.

For enden af kontorgangen ud mod Florsgade har man indmuret det farvelagte rigsvåben, som fandtes i den gamle tårnbygning over indgangsdøren. Våbnet er i sin tid modelleret af billedhuggeren Eggeling. En gengivelse af den gamle tårnindgang med våbnet anvendes nu som landsarkivets bomærke og pryder også denne publikation.

Hovedindgangen til mellembygningen er anbragt ud mod Jagtvejen, og landsarkivets adresse er stadig Jagtvej 10. Denne indgang er reserveret publikum og alle fremmede, der har ærinde til landsarkivet. Gennem en glasdør kommer man ind i et mindre vindfang og herfra ind i den egentlige forhal.

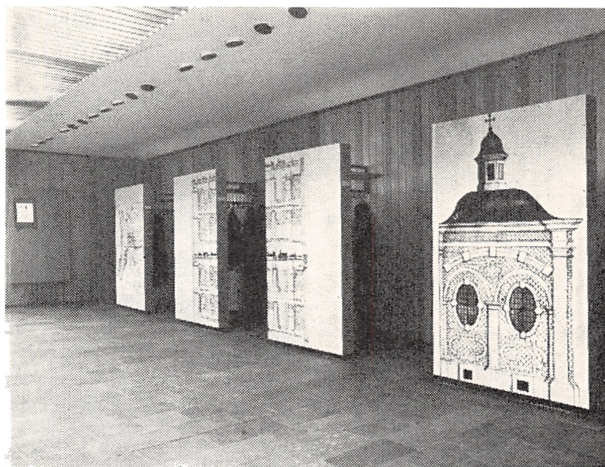
Forhallen er navnlig bestemt for læsesalens besøgende, som her har mulighed for at slappe af fra arbejdet på læsesalen. Der er indrettet bekvemme siddepladser med småborde, og rygning vil kunne tillades her. Fra forhallen er der bekvem adgang til publikumsgarderoberne og toiletterne. Til højre for indgangen til forhallen findes informationen, hvor den besøgende kan få den første nødvendige orientering.

Fra arkitektens side er der gjort meget ud af forhallen, som jo virker som landsarkivets ansigt udadtil. Væggene er panelvægge i lyst træ, og gulvbelægningen er Altasten. På de 4 skærme, der skjuler garderoben, er monteret fotokopier i stor størrelse af udvalgte arkivalier.

Til venstre for indgangsdøren er adgangen til læsesalen, der således ligger ud til Jagtvej. Læsesalen, der er landsarkivets største rum, måler $11,5 \times 20,5$ m. Fuldt besat har den plads til 60 besøgende, der anbringes ved 10 6-mandsborde. Normalt regner man kun med, at der behøves 40 siddepladser, men da læsesalen er udstyret med stablestole, vil man meget hurtigt være istand til at fremskaffe yderligere stole fra magasinet og forøge siddepladsernes antal med 20 til 60. Når alle pladser er optaget, råder den enkelte besøgende over et bordareal, der måler $1,5 \times 0,7$ m, hvilket skulle muliggøre bekvem benyttelse af selv store formater. Der er individuel belysning til hver siddeplads, og der er endvidere i en del af bordene installeret stikkontakter til anvendelse af læseapparat m. m.

For inspektionen er indrettet en speciel skranke umiddelbart ved indgangen til læsesalen. Den er hævet over det almindelige gulvniveau, således at man har et godt udblik over salen. Indersiden af skranken er monteret med skuffer og hylder, bl. a. til brug for registraturer, blanketter og andet materiale, som man ikke ønsker at have stående frit fremme på salen. Der er indrettet to arbejdspladser bag skranken, og herfra udgår de to rørpostledninger, der fører bestillingssedlerne til ekspeditionslokalerne i henholdsvis Nyrops magasin og Nyt magasin. Læsesalens vægge er monteret med reskareoler til opstilling af håndbibliotek og indbundne registre, og på væggen ud mod forhallen er indrettet særlige skyderammer til de kort over sogne- og jurisdiktionsgrænser, som er udarbejdet af landsarkivet til brug for de besøgende. Læsesalen får sin naturlige belysning fra glasvæggen ud mod Jagtvejen. Men der findes desuden i loftet en række lyskasser (osteklokker) langs med bagvæggen. Fra læsesalens baggrund er der direkte adgang til Nyrops magasin (ståldør), og der findes desuden en dør ud til kontorgangen langs Nyrops magasin bestemt for personalet. Ventilation af læsesalen tænkes indtil videre foretaget ved udluftning gennem vinduerne. Skulle det vise sig nødvendigt at etablere en mere omfattende ventilation, har man fra byggeledelsens side truffet de fornødne bygningsmæssige foranstaltninger, således at en kunstig ventilation kan installeres.

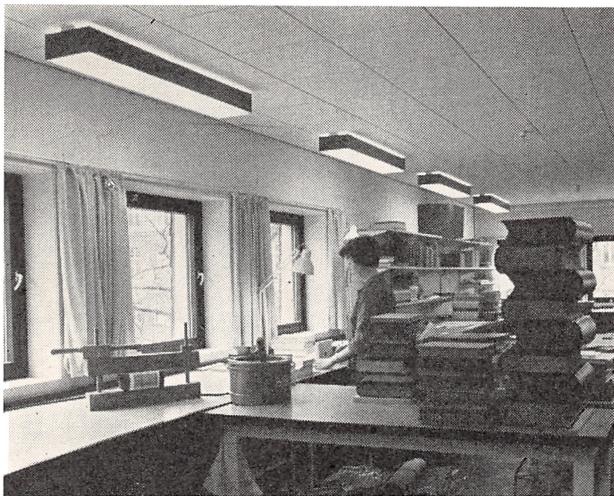
Fra forhallen er der endvidere direkte adgang til

Forhallen ved hovedindgangen. Bag de store plader, der bærer fotostatkopier af udvalgte arkivalier, skjuler sig publikumsgarderoben og toiletter.

foredragssalen, der er anbragt langs med det nye arkivmagasin. Også foredragssalen er et stort og lyst lokale ($8,5 \times 18$ m), hvis ene langside vender ud mod gårdhaven. Salen tænkes anvendt som kombineret udstillings- og foredragssal. Til brug for udstillinger er på salens bagvæg, der ligeledes er opbygget som en panelvæg, indrettet 15 vægmontrer med indlagt lysstofrør. Vægmontrenes indvendige mål er 85×97 cm. Ønsker man ikke at benytte disse montrer, kan de lukkes til. Foruden vægmontrene råder man over 6 bordmontrer, ligeledes med indlagt elektrisk lys. Når det nye landsarkiv idag modtager sine gæster, vil der i vægmontrene være arrangeret en udstilling, der i tegninger, fotografier og arkivalier skildrer landsarkivets bygningshistorie fra 1889 til 1965. I bordmontrene er midlertidigt fremlagt en del københavnske arkivalier. I sommeren 1967 vil samtlige montrer rumme en københavnsk arkivudstilling arrangeret af rigsarkivet, Københavns stadsarkiv og landsarkivet i anledning af hovedstadens 800 års jubilæum. Foredragssalen, der har plads til indtil 100 personer, er udstyret med moderne tonefilmsanlæg og forevisningsapparater til lysbilleder, der automatisk kan styres fra talerstolen. I loftet er anbragt de fornødne højttalere.

Den øvrige del af mellembygningen optages af kontorer, og her vil publikum normalt ikke have adgang. For personalet er indrettet en særlig indgang fra Florsgade. Man kommer gennem et mindre vindfang ind i den brede kontorgang og har umiddelbart til venstre for indgangen de specielle garderober og toiletter for personalet. I kontorfløjen ind mod Nyrops magasinbygning findes landsarkivarens kontor

Landsarkivets nye bogbinderi. Det veludstyrede værksted, der bl. a. ombinder gamle arkivprotokoller, beskæftiger 6 medarbejdere.

med forkontor samt de øvrige sekretariatskontorer. Alle disse værelser vender ud mod gårdhaven. I forlængelse af disse kontorer findes to forskerværelser, der er således indrettet, at man om fornødent kan anbringe op til 4 personer i hvert rum. Landsarkivarens kontor måler 4×6 m, de øvrige kontorer i sekretariatsfløjen 4×3 m. I fløjen ud mod Florsgade ligger de 5 arkivarkontorer, hvoraf de 4 måler 4×5 m og et enkelt 3×5 m. Iøvrigt har man i denne fløj indrettet et særligt konference- og mødeværelse, der måler $7,5 \times 5$ m. Dette lokale møbleres på en sådan måde, at der er bekvemme siddepladser for 16 personer omkring konferencebordet, men der er naturligvis mulighed for at sætte et par stole til. I dette lokale vil desuden blive opstillet et særligt håndbibliotek for personalet, således at man ikke behøver at beslaglægge bøgerne i læsesalens håndbibliotek. Gennem de sidste år har man påbegyndt opbygning af dette bibliotek, der skal rumme de mest benyttede håndbøger. I en del af kontorerne, i konferenceværelset og i frokoststuen er ophængt en række tegninger i farve udført af unge kunstnere, nemlig Poul Janus Ipsen, Ole Finding og Ole Bach Sørensen.

Fra kontorfløjen har man en bekvem adgang til Nyrops magasin, således at man ikke skal tage omvejen gennem læsesalen, og der er ligeledes en nem adgang til Nyt magasin og trappe og elevator i denne bygnings østende. Endelig kommer man direkte fra kontorfløjen ind i frokoststuen, der er anbragt bag foredragssalen. Frokoststuen har plads til 32 personer. Den ene kortside vender ud til gårdhaven, og

borde og stole er anbragt således, at alle kan se ud i haven. Frokoststuen er iøvrigt indrettet på fransk manér med faste sofaer langs væggene. I frokoststuens bagende er opstillet det fornødne inventar, således at frokoststuen kan anvendes som thekøkken m. m.

Til slut skal blot tilføjes nogle ord om den indre kommunikation. Med den udformning, som landsarkivets nybygninger har fået, har det ikke kunnet undgås, at der er opstået store afstande, og at det kan være vanskeligt at få kontakt med det personale, der arbejder rundt omkring på de forskellige etager og i de forskellige bygningsdele. Det har derfor været nødvendigt at etablere et kaldesystem. Når personalet ankommer om morgenen, forsyner hver enkelt sig med en lille mikrofon, som den pågældende skal bære på sig i tjenestetiden. Det er herefter muligt over den almindelige telefon at kalde hver enkelt, hvorsomhelst han befinder sig inden for bygningerne. Når personens kaldenummer drejes på telefonen, fløjter mikrofonen, og den eftersøgte behøver blot at gå til nærmeste telefon, dreje et bestemt nummer, og han er straks i kontakt med den person, som ønsker at tale med ham. Landsarkivets automatiske telefoncentral, der er opstillet i et lokale i nederste kælder, er således indrettet, at der på engang kan føres fire udgående samtaler og fire lokale samtaler. Endvidere kan man altså via den automatiske central kalde en person, som man ikke ved, hvor befinder sig. Mellem det personale, som i det daglige har mest behov for hurtigt og direkte at komme i kontakt med hinanden, er der desuden etableret samtaleanlæg, uafhængigt af telefonen.

Ved afslutningen af det store byggeri bør det siges, at landsarkivet har fået sin lange ønskeseddel opfyldt. Der vil forhåbentlig for en lang årrække være plads i arkivmagasinerne til pligtmæssige afleveringer, og der er både for de besøgende og for personalet indrettet smukke og rummelige arbejdslokaler. Endelig har landsarkivet fået rådighed over et fotografisk atelier, et bogbinderi og et restaureringsværksted, der alle er forsynet med det mest moderne udstyr. Tilbage står at opnå de fornødne bevillinger til forøgelse af det faste personale. Skal landsarkivet imødekomme de krav, som både fra administrationen og den historiske forskning stilles til institutionen, er en personaleudvidelse nødvendig. De fornødne arbejdslokaler står rede til at modtage dette personale, og arbejdsopgaver er der nok af. Forhåbentlig skal det ikke vare altfor mange år, inden også denne sag er ført til sin lykkelige afslutning.

BYGGERIETS FORLØB:

1960

- August* Rigsarkivet anmoder om udarbejdelse af skitseprojekt.
Okt. Skitseprojekt fremsendes.

1961

- April* Projekteringsbevilling gives. Byggeudvalg nedsættes.

1963

- Marts* Arkitekten afleverer sit detailprojekt. De samlede udgifter anslås til ca. 9,3 mill. kr.
Sept. Finansudvalget tiltræder bevillingsforslaget.
Okt. Der afholdes offentlig licitation.

1964

- Januar* Udgravning til nyt magasin påbegyndes.
Februar Villaen rømmes og nedbrydes.
Marts Opførelsen af nybygningen påbegyndes.

1965

- Maj* Der holdes rejsegilde.
Nov. Kustoden tager sin nye bolig i besiddelse.

1966

- Februar* Bogbinderiet påbegynder virksomhed i nyt værksted.
Sept. Kontorbarakken forlades, og mellemygningen tages i brug.

1967

- April.* Nybygningen indvies af kulturminister Bodil Koch.

119370

DIS-Danmark

1 2 1 4 7 6